

урок 2. *Прикметник. Відмінкові закінчення прикметників.*

Завдання: опрацювати тему, написати опорний конспект у робочий зошит (О. Заболотний Українська мова 11 клас, рівень стандарту, стор 23).

Переглянути відео “Прикметник” і записати у зошит по два приклади творення ступенів порівняння якісних прикметників!!!!!!

ТЕМА

Групи за значенням:

- Якісні
- Присвійні
- Відносні

1. **Якісні прикметники** - прикметники, у яких можемо визначити міру ознаки, тобто які утворюють ступені порівняння: білий - біліший - найбіліший.

Належать до якісних, але не утворюють ступенів порівняння:

а) усі прикметники з суфіксами пре-, ультра-, архі-, над-, за- та іншими: предобрий, ультрамодний, архіважливий, надвеликий, замалий.

б) назви кольорів (мастей) тварин: гнідий, вороний.

в) назви "похідних" кольорів: бузковий, вишневий.

г) прикметники вжиті в переносному значенні: холодне серце, золоті руки, теплі спогади.

г) прикметники із суфіксами згрубілості або зменшено-пестливими суфіксами: білесенький, білуватий, старезний, маленький.

д) складні прикметники на позначення кольорів: білосніжний, світлоголубий.

е) прикметники, які в собі вже несуть міру ознаки: босий, лисий, сліпий, порожній, голий.

2. **Відносні прикметники** позначають ознаку за місцем, формою, часом, матеріалом, причиною...: зимовий, прямокутний, харківський, дерев'яний, шкільний. Прикметники із суфіксом -ськ- належать до відносних: шевченківська тематика, материнська порада, учнівський щоденник.

3. **Присвійні прикметники** означають, що щось комусь належить і відповідають на питання чий? чия? чиє? чиї? Вони утворюються лише від іменників I та II відміни за допомогою суфіксів -ин-, -їн-, -ів-, -ов-, -ач-, -яч-: мама - мамин, Ліля - Лілін, Марія - Маріїн, батько - батьків, заєць - заячий.

Групу прикметника за значенням визначаємо у словосполученні.

Прикметники мають властивість переходити з одного розряду до іншого (залежно від іменника, з якими узгоджуються): лисячий хвіст (присвійний) - лисячий комір (відносний) - лисячий характер (якісний).

Прикметники мають **дві групи відмінювання**:

тверду — з основою на твердий приголосний у називному відмінку однини: білий, біла, біле; гарячий, гаряча, гаряче; народний, народна, народне; батьків, батькова, батькове;

м'яку — з основою на м'який н або й: синій, синя, синє; ранній, рання, раннє; безкрай, безкрая, безкрає.

Основа - слово без закінчення: сад(твердий Д) и - основа САД, закінчення -И; осіні - ОСІН - основа(м'який Н); І - закінчення

До м'якої групи належать більшість прикметників:

а) **на -дній, -тній**: безодній, будній, городній, задній, іногородній, обідній, передній, полудній, посередній, середній, спідній, сусідній (але: природній); братній, всесвітній, досвітній, достатній, житній, кутній, літній, майбутній, •№'&(могутній, незабутній, новітній, освітній, передсвітній, присутній, путній, самобутній, самодостатній, самотній (але: самотній), старосвітній, суботній, хатній;

б) **на -жній, -шній**: ближній, дорожній, заміжня, мужній, нижній, подовжній, подружній, порожній, справжній, художній; внутрішній, вчорашній, горішній, долішній, до-:я машиній, завтрашній, зовнішній, колишній, наколишній, нинішній, прийдешній, ранішній, сінешній, сьогоднішній, теперішній, торішній, тутешній;

в) **інші**: безкрайній, верхній, вечірній, давній, дальній, древній, крайній, осінній, останній, пізній, ранній, синій, сторонній, безкрай, довгоший, довговій.

Слід розрізняти прикметники дружній (належний другові, сповнений почуття дружби: дружній погляд) і дружний (зв'язаний дружбою, злагоджений: дружний гурт).

Ознаки обох груп мають при відмінюванні прикметники на -лиций: блідолиций, довголиций, круглолиций і т. д.

Усі інші прикметники належать до твердої групи.

Прикметники змінюються за відмінками, родами (в однині) і числами. На відміну від іменників, закінчення в усіх прикметниках однотипні. Є лише

деякі відмінності у вживанні и та і в закінченнях прикметників твердої і м'якої груп.

Нижче в таблиці подано буквені закінчення прикметників.

Паралельні закінчення в тих самих прикметниках подано через похилу риску. Знаком 0 показано нульове закінчення.

Відмінки	Однина				Множина	
	Чоловічий рід		Жіночий рід			
	Тверда група	М'яка група	Тверда група	М'яка група	Тверда група	М'яка група
Н.	-ий, 0	-ій	-а	-я	-і	-і
Р.	-ОГО	-ОГО	-of	-Ої	-их	-іх
Д.	-ому	-ому	-ій	-ій	-им	-ім
З.	Як у Н. чи Р.		-У	-ю	Як у Н. чи Р.	
О.	-им	-ім	-ою	-ою	-йми	-іми
М.	-ому/-ім	-ому/-ім	-ій	-ій	-их	-іх

У називному відмінку чоловічого роду нульове закінчення мають присвійні прикметники на зразок батьків, материн. Прикметники в середньому роді мають такі самі закінчення, як і в чоловічому, тільки в називному й знахідному відмінках у твердій групі вони мають закінчення -є, а в м'якій —є: біле, синє.

Прикметники на -лиций здебільшого відмінюються, як прикметники твердої групи. У них лише перед голосними заднього ряду а, о, у кінцевий звук ц стає м'яким (як у займеннику цей).

Відмінки	Однина		Множина
	Чоловічий рід	Жіночий рід	
			(безлиці)
Н.	-ций	-ця	Ці
Р.	-цього	-цьої	-цих
Д.	-цьому	-цій	-цим
З.	Як у Н. чи Р.	-цю	Як у Н. чи Р.
О.	-цим	-ЦЬОЮ	-цими
М.	-цьому / -цім	-цій	-цих